

10.5 Motion nr 2: Svenska Mångkampförbundet m.fl. Parlamentarisk utredning med uppdrag att utveckla den svenska idrottsmodellen

Motionärernas förslag:

Svenska Mångkampsförbundet, Svenska Fäktförbundet, Svenska Dragkampsförbundet, Svenska Issegelarförbundet, Svenska Varpaförbundet föreslår

att RF-stämman ger Riksidrottsstyrelsen i uppdrag att hos regeringen begära att det tillsätts en parlamentarisk idrottsutredning med uppdrag att utveckla den svenska idrottsmodellen,

att RF-stämman vid bifall till den första att-satsen inhiberar Riksidrottsstyrelsens beslut rörande den ekonomiska stödtilldelningen för 2022 och återgår till 2020 års fördelningsnycklar i väntan på idrottsutredningens arbete.

RS föreslår

att RF-stämman beslutar att avslå motionen.

Riksidrottsstyrelsens utlåtande

Det så kallade implicita kontrakt som forskningen pekar på finns mellan idrottsrörelsen och staten, regioner och kommuner har tjänat idrottsrörelsen väl. En grundpelare för det är en gemensam tro på att idrotten utvecklas och genomförs bäst när den är fri och självständig utan detaljstyrning från offentliga aktörer.

Det finns en ömsesidig insikt att bra idrott har ett stort egenvärde för alla de som är med, aktiva, ledare, förtroendevalda, funktionärer med flera, som känner gemenskap och glädje i stunden men också engagemang när möjligheten att forma och påverka finns genom den demokratiska strukturen. Bra idrott bidrar också med samhällsnytta, som hur den än mäts är mångdubbelt mer än stödet och förutsättningarna som ges.

Viljan att utveckla bra idrott har alla förbund och föreningar. Genom Strategi 2025 har vi gemensamt identifierat områden som är viktiga att förbättra och förändra för att fortsatt vara en bred folkrörelse som finns i hela landet och engagerar miljontals människor, från barn till de allra äldsta.

Att specialidrottsförbunden gemensamt har beslutat om Strategi 2025, ramar och principer för fördelning av det statliga stödet och kriterier för medlemskap i Riksidrottsförbundet är ett styrkebesked för den demokratiska strukturen och den självständighet vi värnar.

En tydlig trend över tid är att regeringen har minskat detaljstyrningen och öronmärkningen av statens stöd till idrottsrörelsen. En allt större andel av det statliga stödet (1 244 MSEK) fördelas till Riksidrottsförbundet i anslagsposten ”verksamhet av gemensam natur inom idrottsrörelsen samt bidrag till lokal barn- och ungdomsverksamhet”. Lägg där till 525 MSEK till det så kallade Idrottslyftet i anslagsposten ”särskild satsning på idrott och motion”. Dessa medel omfattar tillsammans 95,5 procent av det Riksidrottsförbundet kan fördela till specialidrottsförbund, idrottsföreningar och distriktsidrottsförbund. Även om de har en tydlig ram så har Riksidrottsförbundet stor frihet att självständigt avgöra hur dessa bäst fördelas. En frihet som vi ska vårda och värna.

Riksidrottsstyrelsen menar att detta är en utveckling i rätt riktning och styrelsen verkar för att regeringen genom regleringsbrevet ska addera ytterligare statligt stöd med samma förtroende och frihet. Då kan idrottsrörelsen i demokratisk ordning besluta hur dessa medel bäst ska fördelas inom ramen för den reglering regering fastslår.

Därför menar Riksidrottsstyrelsen att motionärens förslag att verka för att regeringen ska tillsätta en utredning med syfte att bland annat se över den statliga styrningen av de medel som Riksidrottsförbundet får möjlighet att fördela går emot den svenska idrottsmodellen som framgångsrikt har byggt det implicita kontraktet med statsmaktens och idrottsrörelsens ömsesidiga tro att folkrörelsen utvecklas bäst med stor frihet och stor självständighet, utan detaljstyrning från det offentliga.

Självklart ska Riksidrottsförbundet föra en konstruktiv dialog med regering och opposition hur staten på ett än bättre sätt kan stödja idrottsrörelsen och ge den goda möjligheter att utvecklas. Huvuddelen av de områdena finns beskrivna i Riksidrottsförbundets intressepolitiska program, som revideras och utvecklas när nya behov uppstår och samhället förändras.

När det gäller den andra att-satsen att inhibera Riksidrottsstyrelsens beslut om fördelning av det statliga stödet menar Riksidrottsstyrelsen att ett sådant beslut inte ska vara avhängigt av ett uppdrag att påverka regeringen att tillsätta en parlamentarisk utredningen för utveckling av den svenska idrottsmodellen. Styrelsen menar att inhibering av de skäl som motionärerna hänvisar till är ett steg mot en ökad styrning från regeringen och riksdagen.

Parlamentarisk utredning med uppdrag att utveckla den svenska idrottsmodellen

Motion 1 till Riksidrottsmötet 2021

Förslag

att RF-stämman ger Riksidrottsstyrelsen i uppdrag att hos regeringen begära att det tillsätts en parlamentarisk idrottsutredning med uppdrag att utveckla den svenska idrottsmodellen.

att RF-stämman vid bifall till den första att-satsen inhiberar Riksidrottsstyrelsens beslut rörande den ekonomiska stödtilldelningen för 2022 och återgår till 2020 års fördelningsnycklar i väntan på Idrottutredningens arbete.

Bakgrund

Den nuvarande "svenska idrottsmodellen" växte fram ur den statliga utredningen "Idrott åt alla" (SOU1969:29), som leddes av dåvarande statssekreteraren Karl Frithiofson. Han valdes senare till RF:s ordförande.

Modellen byggde på att staten fördelar pengar till RF, som i sin tur fördelar en del vidare till specialförbunden. Landstingen skulle stödja den regionala idrotten, och kommunerna skulle stödja det lokala föreningslivet med bl.a. anläggningar, så att kostnaderna för idrotten skulle kunna hållas tillbaka.

Utredningen lade grunden till en politisk samsyn på idrotten, och den medverkade till folkupplysning om idrottens roll, en upplysning som spred sig till alla politiska partier och deras företrädare. Ett *samhällskontrakt* upprättades mellan staten och idrottsrörelsen.

Den svenska idrottsmodellen idag

Rapporten "Statens stöd till idrotten – uppföljning 2019" från Centrum för idrottsforskning visar att idrottsaktiviteten minskar över tid för båda könen och i alla åldersgrupper.

En första större nedgång inleddes omkring 2008. Orsaken var framför allt att idrottsaktiviteten minskade bland äldre ungdomar och hos flickor i större utsträckning än pojkar.

Den breda basen minskar, samtidigt som den svenska internationella konkurrenskraften försvagas. Antalet individer i den yppersta eliten har minskat, och allt färre talangfulla unga väljer att satsa mot världstopp, bl.a. på grund av att den sociala situationen är ohållbar. Möjligheten att kombinera elitidrott med studier på universitet och högskolor är sämre än i konkurrentländerna.

Svensk idrott har blivit försvagad. Långt ifrån visionen "Svensk idrott – bäst i världen."

Staten har på olika sätt visat sitt missnöje. Under åren 2008 – 2014 minskade det totala statliga stödet till idrotten från 1 982 miljoner kronor till 1 866 miljoner kronor. Därefter har en mindre ökning skett. Sällan eller aldrig benämns "idrott" i regeringsförklaringarna.

Riksidrottsförbundet har alltmer fått två olika uppdrag. Det första är att agera i medlemmarnas intresse. Det andra är att agera i samhällets intresse. Allt större andel av det statliga stödet till idrotten har under senare år gått till speciella projekt utanför idrottens traditionella verksamhet. Nya bidrag har skapats för att bl.a. integrera nyanlända, öka den fysiska aktiviteten i skolan och motverka ojämlikhet.

Statens stöd är numera allt mindre avsett för att stödja idrottsrörelsens kärnverksamhet och alltmer för att få hjälp av idrottsrörelsen att möta stora samhällsutmaningar. Detta har skett utan en bred debatt inom idrottsrörelsen.

Kommunerna tar inte ansvar för idrottsanläggningarna på samma sätt som tidigare. Bristerna är störst i storstadsområdena, dit alltfler medborgare flyttar. Stockholm, landets huvudstad, slår alla tänkbara bottenrekord avseende detta.

Idrotten har fått en sämre ställning i skolan år efter år, trots att det är vetenskapligt belagt, att det finns ett positivt samband mellan idrott och goda studieresultat.

Vi ser följande problem för idrotten

Elitidrotten nedprioriteras

2008 års idrottsstödsutredning belyste särskilt elitidrotten och hur den kan utvecklas genom förordningen om statsbidrag till idrottsverksamhet. I utredningen menade man, att den nya satsningen bör ha som övergripande mål att ge alla idrotter rimliga grundförutsättningar för att bedriva och utveckla landslagsverksamhet. Det bör vara möjligt även för resurssvaga idrotter att skapa förutsättningar för att kunna konkurrera på den yppersta internationella nivån. Vid fördelningen av verksamhetsstöd elit för år 2020-2021 blev ca 10 SF, som tidigare år beviljats stöd, nekade stöd trots rekommendationerna i Idrottsstödsutredningen. Om denna utveckling fortsätter genom beslut från RF:s ledning är det rimligt att staten kan komma att avdela särskilda pengar för elitidrott.

RF växer på bekostnad av stödet till idrottens förbund och föreningar

Den ekonomiska ramen för det totala organisations- och verksamhetsstödet till specialidrottsförbunden står still eller minskar, medan resurserna till den centrala och regionala överbyggnaden och verksamheten inom RF/SISU ökar. Antalet anställda i RF och RF/SISU-distrikten under den senaste femårsperioden har ökat med hela 68 procent.

Polariseringen ökar mellan små och stora förbund

Med de nya stödformerna har "Tak för ekonomiskt stöd" försvunnit vilket gjort att redan starka Fotbollsförbundet ökar sin tilldelning med 14 Mkr (2022 jämfört med 2020) medan 300 tkr för barn- och ungdomsidrott till de små förbunden ska nollas om man inte tvingas in i mallen för LOK-stöd och rapporterar minst 10 gruppaktiveter i 15 föreningar.

Tilldelningen av statliga medel minskar för de små förbunden. Det har lett till, att det har skapats ett A-lag med fler än 50 föreningar och ett B-lag med 25 – 50 föreningar.

Med tydligare direktiv från staten om hur idrottens pengar ska fördelas, skulle den onödiga polariseringen mellan stora och små förbund kunna mildras.

RF:s ledning rekommenderar sammanslagningar av förbund. Det finns skäl att konstatera, att en folkrörelse som idrotten skiljer sig från näringsliv och myndigheter. De ideella ledarnas engagemang riskerar att förtvina, när det egna förbundets tradition och själ förtvinar.

Stordriftstänket har fått högsta prioritet

Efter att ha delat in idrottsrörelsen i ett A- och ett B-lag antyder RF:s ledning, att även de förbund som nu når upp i 50 föreningar och kommit in i den ekonomiska tryggheten får se upp. Snart kan ribban höjas ytterligare.

Det sker så snabbt, att inte ens beslutet från RIM 2019 har hunnit träda ikraft fullt ut. RF:s ledning fortsätter jakten på vad man tror sig veta om stordriftens fördelar. I 2022 års tilldelning får nio av de tolv minsta förbunden mindre pengar än vid 2020 års tilldelning (två av förbunden nollas). Även totalen är ett misslyckande. 43 förbund av 72 får det sämre.

En kärnfråga är om stora förbund har varit mer framgångsrika än små.

Ett mått på framgång är det lokala aktivitetsstödet.

För några år sedan höjdes åldern från 20 till 24. Det gav flera aktivitetstillfällen för de flesta. För RF totalt ökade antalet lokala aktivitetstillfällen från 54 766 054 till 58 677 630 mellan åren 2009 och 2016 (+ 7 procent).

De nio SF som då hotades, vars föreningstal var lägre än 50, visade sig vara framgångsrika. Sju av nio hade ökat, fem av dem över genomsnittet. Bland de nio största hade sex ökat detta viktiga nyckeltal. Men endast tre av dem låg över RF:s genomsnitt. Tennis, på nionde plats, har avvecklat drygt motsvarande två cykelförbund 2009 – 2016.

Porten stängs för nya idrotter

I syfte att inte sprida ut de medel som idrotten får från staten stänger RF porten för nya idrotter. Vid RF-stämman 2019 föreslogs Friskis & Svettis få inträde i idrottsrörelsen medan andra idrotter såsom Padel och Surfing nekades inträde utifrån släktskapskriteriet med tennis och squash för Padel. Surfing föreslogs gå med i Svenska Kanotförbundet med motiveringen att båda har en paddel om man

beaktar den smala grenen Stand up paddle board inom surfen.

Om det fanns tydligare direktiv från staten kring hur idrottsrörelsens pengar ska fördelas skulle RF-stämman kunna välja in nya medlemsförbund utan att ekonomiska incitament ligger till grund för besluten.

Slutsats

Det är rimligt att statens företrädare, t.ex. i en parlamentarisk utredning, också ger sin syn på hur idrottsrörelsen bör utvecklas som ett led i "samhällskontraktet", även om de besluten kan sägas vara idrottsrörelsens egna.

Hur ser staten på det faktum, att en allt större andel av idrottens medel används för centrala ändamål (RF och RF SISU distrikten) istället för verksamhet i specialförbundens verklighet?

Hur ser staten på behovet av mångfald i idrotten och vilka regler kan då vara lämpliga, när det gäller t.ex. "tak för stöd" till de större förbunden?

Hur ser staten på det faktum, att de förbund som får mest stöd också är de som har de största kommersiella intäkterna? Ska reducering av statsstödet ske vid större kommersiella intäkter?

Är det ett statligt intresse att slå samman små förbund till större?

Det är hög tid att teckna ett nytt kontrakt mellan staten, landstingen, kommunerna och idrotten på samma sätt som i början av 70-talet. En ny idrottsutredning med politiker och idrottsföreträdare bör starta. Där kan skapas en ny politisk samsyn på idrotten och gemensamma svar på frågan "Hur kan vi tillsammans utveckla den svenska idrottsmodellen?"

Stockholm 30 december 2020

Anders Emanuelson
Ordförande Svenska Mångkampsförbundet

Med stöd från:

Svenska Fäktförbundet
Svenska Dragkampförbundet
Svenska Isseglarförbundet
Svenska Varpaförbundet